

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФАКУЛТЕТ ПО ЖУРНАЛИСТИКА И МАСОВА КОМУНИКАЦИЯ
Катедра „Пресжурналистика и книгоиздаване“

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Тотка Монова

за дисертационния труд на **ОЛЯ СТОЯНОВА ДЖАКОВА** на тема:

***ПРЕСАТА И КОНСУМАТИВНОТО ОБЩЕСТВО:
ТРАНСФОРМАЦИИ НА МЕДИЙНИЯ ДИСКУРС
(Медии и археология в периода 1989 – 2015 г.)***

Научен ръководител: доц. Георги Лозанов

На вниманието ни е представен дисертационен труд в обем от **370 страници**, от които 227 страници представлява основният текст. Приложението от 104 страници, включва **6 аналитични интервюта** с археолози, историци и журналисти, които се занимават с отразяването на науката, археологията и културата в медиите. Към приложението е представена и **извадката от 1046 медийни публикации**, които по същество са неразделна част от контент анализа в трета глава.

Текстът е структуриран в увод, три глави с общо 10 параграфа, изводи и заключение, библиография и приложения. Данните от амбициозното проучване обхващат **период от 26 години**, предмет на контент анализа е **извадка, включваща 113 медийни публикации**, които много добре онагледяват и систематизират проучения емпиричен материал.

Изложението на текста следва логиката на творческата задача, която докторантката си поставя. Изпълнени са всички стандартни изисквания, необходими за представянето на едно научно-теоретично изследване. При структурирането на текста на дисертацията е търсен баланс между научен обзор, теоретична част, въвеждане на работни понятия и емпирично изследване. Има лек превес на дескриптивното спрямо теоретично изведените изводи и обобщения, но обемната емпирична извадка в голяма степен компенсират това и по същество, макар и косвено, аргументира формулираните тези.

Като цяло техническото изпълнение на дисертационния труд и на автореферата със задължителните входни елементи, научнометодичен апарат, цялостно оформление на текста е на много добро ниво.

Докторантката Оля Стоянова основава дисертационния си труд на представителни за обекта на изследване научни публикации от български и чужди автори. **Библиографията включва общо 115 заглавия** на кирилца и латиница. Прави впечатление доброто познаване на научната литература по изследвания проблем, налице е и критичен обзор на редица медийни изследвания за един двадесетгодишен период. **Анализът на медийните публикации, които докторантката прави, показва високо ниво на научна компетентност на автора.**

Актуалност и значимост на разработвания проблем

Предложеният на вниманието ни дисертационен труд е **изключително актуален**, особено в контекста на събитията от последните няколко години, когато открито се заговори за „провала на мултикултурализма” (директно заявено от канцлера Меркел), а националистически и патриотични формирания от всякакъв вид печелят все по-голяма обществена подкрепа. В текста са представени много интересни и провокативни тези, илюстрирани с **вещо подбран емпиричен материал**, който позволява от една страна категоричност по отношение на формулираните изводи, обобщения и прогнози, а от друга те отварят поле за една широка дискусия между историци и археолози, учени от различни хуманитарни направления и журналисти. **Основната теза** на Оля Стоянова е, че **„всъщност нарастналият медиен интерес към темата археология е израз на нуждата от конструиране на нови национални символи и отгук връзката с властта/политиката”**. Самото формулиране на тезата дава основание веднага да посочим и **основния принос на дисертацията** – това е **първото изследване** в българската хуманитаристика, което **проследява и анализира отношенията медии-археология-история за един период от четвърт век**. Разгледани са в съпоставителен план различни журналистически практики, като специално внимание е отделено на журналистическия език при писането за археология, като акцентът е върху анализа на трансформациите на медийния, критическия и научния дискурс, който се наблюдава в течение на повече от две десетилетия на страниците на всекидневната преса.

Развиването и доказването на тезата чрез направената емпирична подборка на различни медийни текстове придобива особена актуалност и значимост на фона на все по-тревожните проявления на национализъм,

ксенофобия, авторитаризъм, както и на непрестанните опити чрез различни средства да се ограничава свободата на традиционните медии у нас.

Аналитична характеристика на съдържанието. Цел, обект, предмет, задачи и методология на изследването

Дисертационният труд си поставя за своя **основна цел** да изследва **медийните трансформации**, през които преминава разбирането за история, и по-точно за археология, през последните 26 години. Успоредно с това изследването има за цел да бъде проверена достоверността на тезата, че науката, а отгук и темата за археология, превръщайки се в инструмент за забавление, с който пресата отчаяно се опитва да задържи читателското внимание, **всъщност е израз на нуждата от конструиране на нови национални символи и отгук връзката с властта/политика.**

Обект на изследване са журналистическите текстове, свързани с археология, като „археологията тук е разбрана в широкия смисъл на думата като дисциплина, изучаваща миналото чрез проучване и анализ на различни артефакти, исторически документи и архитектурни обекти”.

Обхват на изследването: Разгледани са медийните практики на страниците на големите национални всекидневници – **вестниците „Труд“, „Стандарт“, „Монитор“, „Новинар“ и „24 часа“**, дадени са примери с отразяване на темата и в „Телеграф“. Проследяването на огромен корпус журналистически текстове, появили се в **периода от 1989 г. до 2015 г.** в централната всекидневна преса и отнасящи се до темата археология, позволява да се проследят процесите в тяхната цялост и да се говори именно за процеси, а не за тенденции. Тук специално искам да отбележа, че анализите в първа глава на дисертационния труд демонстрират дълбоко познаване на спецификите на българската медийна среда, за което без

съмнение допринася и дългогодишният практически журналистически опит на докторантката.

Периодът на изследване включва **26 години** – 1989 -2015 година.

Критерият за подбор: **включени са всички текстове в посочените печатни медии, описващи археологически открития, исторически обекти и проблеми.** За нуждите на това изследване фокусът дори е разширен и е проследено как на страниците на вестниците се пише за наука въобще, а не само за археология и история.

Методът на изследване в настоящия дисертационен труд обобщено може да се определи като **интердисциплинарен**, като акцентът е върху **дескриптивния анализ** на голям корпус от медийни текстове, умело съчетан с **ретроспективен анализ** на основата на историческите данни и съпоставителен анализ. **Контент-анализът** е изграден върху качествените характеристики на представените **113 публикации**. Като част от аргументацията при изводите, обобщенията и прогнозите, изследването се позовава на някои основни разбирания за консуматорското общество и превръщането на културата в зрелище (Зигмунт Бауман, Жан Бодрийар, Жил Липовецки и Марио Ваграс Льоса), като в същото време се разглеждат концепциите на Ърнест Гелнър и Бенедикт Андерсън за археологията и въобще – **за миналото като мощен инструмент за разпалване на националното въображение.**

Основни научни и приложни приноси в дисертационния труд

Изследването, което Оля Стоянова е направила, впечатлява и респектира. Докторантката е заявила и формулирала в своя автореферат научни приноси, **обобщени в 5 точки**. Като приемам по същество така представените научни приноси, бих акцентирала по-специално на следното:

1) За първи път се анализира и изследва какво стои зад механизмите, които превръщат темата за **археология в източник на забавление** във всекидневната преса.

2) Аргументирано е представено как **чрез медиите се стига до изграждане на национални символи и „светини“ в полето на археологията**. Лично за мен това е най-интересната част в текста на дисертацията и бих препоръчала на Оля Стоянова в едни бъдещи свои изследвания да доразвие и надгради именно тази част.

Оценка на автореферата

Авторефератът е с обем 33 страници и е изготвен по приетия научен стандарт. Структурата му следва хронологично съдържанието на дисертацията.

Авторефератът отразява вярно и пълно съдържанието на оригиналния труд и дава обективна представа за целта, задачите, етапите и резултатите на проведеното изследване.

Публикации по темата

Докторантката Оля Стоянова представя списък със **7 публикации** в специализирани научни издания, пряко свързани с темата на дисертационния труд.

Заключение

Като имам предвид научноизследователските качества на предложения дисертационен труд – **научната компетентност на автора, отличното познаване на проблемите на българската медийна среда, способността да разчита и анализира различни по вид медийни проучвания, проведеното мащабно емпирично**

изследване, формулираните интересни (и дискуссионни!) изводи и обобщения – убедено предлагам на уважаемото научно жури да присъди на докторантката Оля Стоянова Джакова образователната и научна степен „доктор” за представената дисертация на тема: „Пресата и консумативното общество: трансформации на медийния дискурс (Медии и археология в периода 1989 – 2015 г.)”.

София, 27 март 2017 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

/проф. д-р Тотка Монова/